

REPORTATGE

Atrets per la 'litrona'

L'inici a l'hàbit de consum de begudes alcohòliques es dona especialment en els adolescents entre els 10 i els 13 anys, seguit pel grup que inicien el consum abans dels 10 anys».

Aquesta afirmació correspon a l'estudi *Prevenició de l'abús d'alcohol i drogues entre escolars de Torrent*, de Miquel Àngel Torres, metge psiquiatre que des de 1979 és cap clínic del Dispensari d'Alcoholisme i Toxicomanies de la població valenciana de Torrent.

L'estudi, que s'acaba de publicar, posa de manifest que cada vegada són més els adolescents que ingereixen begudes alcohòliques, i que l'edat d'iniciació és cada vegada més baixa.

La realitat que demostra l'estudi de Miquel Àngel Torres es correspon amb el criteri de Francesc Freixa, cap de la Secció de Drogodependències del Departament de Toxicomanies de la Generalitat de Catalunya, que alerta

igualment del perill social que representa el consum de begudes alcohòliques a edats cada vegada més precoces. Francesc Freixa sosté que part dels adolescents s'inicien en la ingestió d'alcohol entre els 8 i els 12 anys. L'estudi de Miquel Àngel Torres, realitzat entre una mostra representativa d'alumnes de 7è i 8è d'Educació General Bàsica de Torrent, recalca que «es pot considerar com a elevat el nombre d'adolescents que han tingut alguna experiència amb l'alcohol».

L'augment de consum d'alcohol entre els adolescents, i la reducció de l'edat d'iniciació a la beguda, ve determinada per uns condicionants culturals que representen un canvi notable respecte a generacions anteriors. En l'actualitat, la cervesa ha desbancat el vi quant a les preferències etíliques de la població adolescent. Segons l'estudi dut a terme a Torrent —i extrapolable sociològicament a la resta de població

escolar dels Països Catalans—, «la cervesa ha estat la beguda preferida en la iniciació al consum d'alcohol, i té la seva correlació, segons s'observa en el nostre ambient sociològic, amb el consum de *litrones* per part dels joves».

Models de vida

El nostre país, pertanyent a la cultura mediterrània, es caracteritza culturalment en relació a l'alcohol pel consum de vi i altres begudes alcohòliques lligades al cultiu de la vinya. La ingestió de cervesa i gran part de licors destil·lats són producte de cultures alienes, sobretot de l'àmbit anglosaxó. El canvi d'hàbits culturals ve donat pel transvasament progressiu del model de beure, que ha passat, en els últims anys, de la forma mediterrània a l'anglosaxona. Això explica que la cervesa, segons l'estudi de Miquel Àngel Torres, hagi estat, amb molta distància, la beguda amb què han començat

RAFA GIL

RAFA GIL

DANIEL CASANDYAS

Existeix un fort lligam entre el consum d'alcohol i el temps d'oci.

la ingestió d'alcohol la majoria dels adolescents estudiats: «El consum més freqüent en la primera ocasió ha estat el d'un got de cervesa, seguida del mig got de cervesa, i posteriorment del doble de quantitat (dos gots de cervesa)».

Una de les causes que ha afavorit el canvi de model cultural quant a la ingestió d'alcohol és, segons explica Francesc Freixa, «la publicitat i la promoció de la forma de vida anglosaxona, que és una constant en la nostra societat». Aquest fet ve potenciat per la facilitat que ofereix el nostre mercat per a adquirir, sigui quina sigui l'edat del comprador, qualsevol classe de producte alcohòlic, afegida a la tradició cultural mediterrània en relació a la permissivitat del seu consum.

El canvi progressiu del model de beguda mediterrani a l'anglosaxó queda determinat quan se'n fa una visió amb perspectiva històrica. Des de 1960 fins a 1981, als Països Catalans, el consum de cervesa ha augmentat un 400%, en detriment de la ingestió de vi, en què l'increment ha estat d'un 19%. La modificació d'hàbits culturals en relació al model de beure és el que últimament s'ha anomenat «cultura de la litrona».

Amics i caps de setmana

Junt amb el tipus d'alcohol ingerit, els rituals de beure també han variat amb el canvi de model. Culturalment, el consum d'alcohol a la manera mediterrània es caracteritza per realitzar-se durant els àpats, per la seva freqüència elevada —però en poca quantitat—, i per no efectuar distincions quantitatives en funció dels dies de la setmana.

Per contra, el model anglosaxó va determinar per la ingestió d'alcohol fora dels àpats, pel consum de destil·lats en combinació amb refrescos, i per dur-se a terme durant els caps de setmana, amb una intencionalitat d'embraguesa. En l'estudi realitzat a la població de Torrent, quant a l'hàbit de consum, el grup més alt correspon als anomenats consumidors poc freqüents (1 a 5 dies al mes), amb un percentatge d'un 31%. Probablement, els dies d'ingestió d'alcohol pertanyen al cap de setmana que, segons el model anglosaxó, és la manera de beure coneguda com a alcoholisme de *week-end* (cap de setmana).

Igualment, en l'estudi es parla de l'alcohol i les relacions socials: «S'ha establert estadísticament que els que consumeixen alcohol amb poca, mitjana o alta freqüència, el consideren una substància que afavoreix les relacions socials». Aquesta creença entronca amb la tendència cultural pròpia que associa la beguda a la companyia. Això no obstant, quan l'estudi parla de combatre aquesta idea, aporta una circumstància essencial: «És important que les intervencions preventives actuïn sobre el fet que qualsevol relació de tipus social pot iniciar-se, en el cas del consum en els centres com bars, cafeteries, etc., mitjançant productes menys nocius per a la salut».

A la caça de l'oci

Segons explica el Dr. Soler Insa, cap del Servei d'Alcoholisme i Toxicomania de l'Hospital General de la Mútua de Terrassa, «el model de beguda anglosaxó, que és el que s'ha instituït en-

tre els adolescents de l'actualitat, busca uns efectes que responen a actituds grupals i formes de vida relacionades amb l'oci». En aquest sentit, la vinculació que els escolars de Torrent han realitzat entre l'alcohol i la relació social en centres com bars, cafeteries, etc., respon al lligam existent entre aquests locals i la manera d'esmerçar el temps lliure. Conseqüentment, existeix un vincle indeleble entre el consum d'alcohol i l'ús que fa l'adolescent del seu espai d'oci.

Per circumstàncies socials, en l'actualitat l'oci és tan productiu econòmicament com el mercat del treball, ja que al seu voltant hi ha establerta tota una complexa infraestructura de caràcter lucratiu. És per aquesta raó que el Dr. Freixa remarca la importància que té actuar contra «la promoció i interès de les indústries productores de begudes alcohòliques per incidir en els costums lúdics del món adolescent».

A causa de l'excés de temps lliure —sobretot en els *week-end*—, l'adolescent, que no rep una educació per a assimilar-lo, es troba amb un espai de tedi que té dificultats per a omplir. Intenta aleshores fugir-ne mitjançant la beguda i diverses conductes de risc. Joan Berney, sociòleg membre del Gabinet d'Estudis Socials de Barcelona, explica que «si alguna cosa dóna seguretat a l'adolescent és la recerca de l'aventura; si les ofertes d'aventura li vénen donades per la infraestructura socio-econòmica que envolta el món de l'oci, l'adolescent ha de buscar-ne de noves, que sovint l'apropen a actituds radicals i marginals, com pot ser l'alcohol».

Cada volta l'edat d'iniciació a l'hàbit de beure és més baixa.

Adolescents tristos

Les raons que fan que l'adolescent bega, a part de la imitació de l'adult, són diverses. Tenint en compte que aquest és un període de la vida considerat extremadament conflictiu, el descobriment de l'evasió etílica és sovint un motiu suficient per a comprendre la ingestió freqüent d'alcohol. Una altra causa és la falta de contingut ideològic que ha caracteritzat, més com més avançava, els adolescents de la dècada que ara deixem enrere.

També existeix un cert consens per part dels especialistes a subscriure la teoria del psiquiatre francès Pierre Malle, que en el seu estudi *Quelques aspects de la psychopathologie et de la psychotherapie a l'adolescence* explica l'alcoholisme adolescent referint-se a un procés intern de la persona no patològic. Diu: «Un signe clínic característic del jove que s'alcoholitza és la tristesa. La tristesa és la negació d'investir el present, el futur, la vida afectiva i tot projecte professional o social. El subjecte presenta desdeny per allò que podria ser proposat i per tant és incapaç de viure la quotidianitat i cerca impacientment el que és nou. No està realment deprimat, ni angoixat, ni

culpabilitzat, ni incapacitat. No és un psicòtic. Però en la tristesa entra en una situació d'insatisfacció de la qual tracta de sortir per mitjà de l'alcohol».

L'elevat consum d'alcohol entre els adolescents —la *cultura de la litrona*— ha sofert una variació que l'estudi de Miquel Àngel Torres ha posat de manifest: s'ha estès en els adolescents de menor edat. Aquest augment quantitatiu, però, té la seva rèplica també en l'extrem oposat, en els adolescents més grans, en els joves.

Benaventurats els joves

L'adolescència és un període de la vida que acaba en la joventut, etapa en la qual l'individu ha entrat en un procés de maduració sòcio-efectiva que ve condicionada en bona part per circumstàncies externes, com ara és la seva entrada en el mercat del treball.

L'elevada taxa d'atur existent en el nostre país, però, dificulta l'accés a l'àmbit laboral de gran part de la població que busca la seva primera feina. En termes globals, la incorporació de la joventut en el mercat del treball cada volta és més tardana. Abans que esclatés el fenomen de l'atur, era usual que l'individu s'inserís en l'engranatge laboral ja als catorze anys. En l'ac-

tualitat, aquesta edat es prolonga sovint fins més allà dels vint. Això provoca que l'adolescència s'allargui d'una forma desproporcionada.

«Davant d'aquesta circumstància —diu Joan Berney— l'adolescent genera un mecanisme de socialització interna, que observem com a automarginació, i segurament la raó és buscar la seva pròpia seguretat». L'adolescent, a més, rep el bombardeig ideològic d'una societat que valora en extrem la joventut, i ell, que n'és el subjecte, no pot sentir-se'n protagonista. La recrea d'aquest protagonisme el porta a adquirir uns símbols rituals que li han d'atorgar la consideració i l'estima del grup. La cervesa —la *litrona* n'és un.

La dificultat de socialització mitjançant el treball que pateix l'adolescent li ocasiona una greu impotència davant de la realitat, que es manifesta de forma agressiva. És per aquesta causa que l'alcohol va unit freqüentment a actes violents o de risc gratuït, com per exemple el vandalisme en els camps de futbol o els accidents d'automòbil. Situacions on és habitual trobar-se amb adolescents de vint-i-cinc anys, o més, amb una, o diverses, *litrone*s a les venes.

Eduard Company